

Forfatter: Bang, Herman

Titel: MEN DU SKAL MINDES MIG

Citation: Bang, Herman: "MEN DU SKAL MINDES MIG", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 573. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-bang02val-shoot-workid99878/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

TIL Mine BERTHA WASBUTZKI

„MEN DU SKAL MINDES MIG —“

EN Spøgelsehistorie?

Men jeg har aldrig set noget Spøgelse. Der er overhovedet ikke Spøgelse til. Hvem skulde vel spøge, og hvem skulde kunne gaa igen? De Døde er døde og forbi er forbi. Hamlet så aldrig sin Faders Genfærd, og kun Macbeths egen Rædsel bænkedes den Dræbtes Aand ved Gæstebudet.

Spøgelse, Genfærd!

Hvem skulde spøge og hvem skulde gaa igen?

En Ven tog en Gang, en Nat i Paris, paa et Bal, mens alle dansede til Valsen af et spansk Orkester, et Orkester, klædt i Brandgult og Rødt, hvis Silke skinnede omkap med alle Gæsters — der tog en Ven bag sin høje Flip et Guldhjerte frem, som han bar om sin Hals i en Kæde. Det var besat med Opaler. Under en Glasplade laa der lidt hvid Aske eller et hvidt Pulver, saa meget som vi mod en Influenza tager ind i en Barneske: Se, sagde han: det er den, jeg elskede højest.

En Smule hvidt Støv, som jeg kunde have hældt ud paa min Handske og spredt ved et eneste Aandepust ud mellem alle de vuggende Dansende og ingen, slet ingen vilde have saa meget som anet det — —

— Det er den, jeg elskede højest.

Nogle Støvgran, et Par hvide Frug.

Men min Ven lukkede det opalbesatte og gyldne Hjerter:

— Ingen véd, hviskede han, hvor højt vi elskede hinanden.

Spil, I spanske Spillemand. Spil hedt og spil længe. Jeres Vals er dog kun kort og gaar hastigt til Ende . . .

Hvad er det Hamlet siger, naar han regner med den beskedne Sandsynlighed? Hvad bliver der da tilbage af den store Alexander? Lidt Støv, Horatio, lidt Støv til at stoppe et Spundshul.

Hvad skal da spøge og hvem skal gaa igen?

Og alligevel — er de Døde døde? helt døde? saa helt døde, at de ikke kan for Eksempel kalde?

Ja, kan de ikke kalde? med et Slag, et Slag af en Haand paa vor Dør eller med en Kno, saa nøgen som en Gribs, en Kno — mod vor Rude?

Min stakkels Broder, som kun blev tyve Aar og som er død for saa længe siden, han troede dog, der var blevet kaldt paa ham og han sygnede hen og han døde og fulgte den, som havde kaldt.

Det var, da Moder var død. Vi, min Broder og jeg, laa i hver sin Stue, men Døren stod aaben imellem vore Kamre. Vi sov ikke i det øde Hus. Ungdommens raadløse Sorg stirrede over os, mens vi begge laa vaagne. En Gang imellem hørte jeg min Broder sukke — han, der altid talte saa sjældent.

Saa blev der helt stille.

— Sover Du Oluf? spurgte jeg, som var mørkerød.

— Nej, svarede han. Men sov Du.

— Ja.

Og vi laa igen — begge vaagne.

Men paa én Gang fo'r jeg op: ude, paa Ruden, paa min Broders Rude lød et Slag og et endnu og endnu et — tre haarde, bestemte Slag, Slag som af en Kno, en mager Kno, en haard, en nøgen Klo.

Og igen blev det tyst, mens jeg skjælv over hele mit Legeme.

Men jeg talte ikke straks og, da jeg talte, sagde jeg kun — og vidste ikke, hvorfor jeg ikke spurgte om de Slag —:

— Sover Du, Oluf?

Min Broder svarede kun som før:

— Nej — — men sov nu Du.

Heller ikke han talte om Slagene, de tre Slag. Havde han da ikke hørt dem? Jo, de havde lydt. Saadan kom de, et og et og et, tre Slag — tre Slag af en Kno, af en Klo.

Og Oluf havde hørt dem, og at det var paa hans Rude.

For den næste Morgen sagde han til den gamle Pige, den alsiske Sjæl, der havde baaret ham i Armene, da han var lille:

— Marie, inat kaldte Mo'er paa mig . . .

Og fra den Dag sygnede han hen, tavs og med angstfulde Øjne — saa fjern, saa besynderligt fjern fra os andre, som gik han imellem os og var dog slet ikke iblandt os, men langt, langt borte — — helt der ude.

Men seks Maaneder efter (ja, netop seks Maaneder efter de Slag) fulgte vi ham derop, til Kirkegaarden, derop i Jorden, i Kisten, ved Siden af Mo'er, ved Siden af hende, som . . . havde kaldt paa ham.

Men det er Overtro, det er en Umulighed, det er mod alt, hvad jeg i min inderste Tanke tror, og man skal hverken huske saadan noget eller tale om det eller skrive det ned.

Hvortil tjener det? Den, som skriver, skal styrke den menneskelige Tanke og ikke forvirre den.

De Døde er døde — kun saa meget Støv, der kan rummes i et gyldent Hjerte, saa meget Støv, som der kan samle sig i en Sprække. Død er død og de Døde kan ikke kalde.

Og heller ikke vise sig — vise sig som de gik og stod, vise sig som de, levende, var, vise sig, som om de levede?

Vise sig for at se paa os, vise sig for at minde os.

Aa, hvilket Vanvid og hvor kan noget Menneske tænke det . . .

Kan Støv tage Skikkelse? Kan det, som ikke er, være? Al Fornuft ler derad. De Døde er døde. Og de, som tror at have set dem, har blot set et Billede, skabt af deres egen Hjerne under Sygdom, et Vrangbillede, deres skræmte Nerver skabte; de har haft en Hallucination, de har set nogle af de Billeder, som, hvem véd vel hvordan, stiger pludseligt op af vor Bevidstheds forgiftede Sumpe, stiger op som plettede Paddehatte og har Ansigter som halvt sammentrukne røde Vandmænd . . .

Ja, Hallucinationer, intet andet, ingenting andet end en Hallucination.

Men de, som har Hallucinationer, bør gaa til en Læge . . .

Eller maaske, lad dem maaske heller lade være. Man skal i Tiderne, som løber, behandle sin Læge med Varsomhed. Der er Ting, man hellere bør beholde for sig selv. Den, der vilde sige alt, kunde af sin Huslæge faa det Raad at begive sig paa en Klinik eller hen, hvor endnu værre er . . .

. . . Men, altsaa, de Døde viser sig ikke. Støvet fra et Guldhjerte skulde vise sig?

Og alligevel — —

Ja, jeg har naturligvis — og det har jeg allerede sagt — aldrig set noget Spøgelse. Det Billede, jeg to Gange har set, Billedet af en død Ven, var selvfølgelig en Hallucination, intet andet end en Hallucination . . .

Men der er alligevel to Omstændigheder, to besynderlige Omstændigheder ved den Sag. For det første: Da jeg saå denne døde Ven, nej, Billedet af ham, var min Hjerne, saavidt et Menneske kan kontrollere en Hjerne og navnlig sin egen Hjerne (hvad der maaske er endnu det allerbesværligste), ganske og aldeles sund. Og for det andet: Min Ven havde truet mig . . .

Han havde, hvad skal jeg sige, forberedt mig . . .

Men det er ikke værd at fortabe sig i Betragtninger.

Jeg vil kun fortælle, hvad der er sket og som det skete. Ja, akkurat og nøjagtigt saaledes.

Jeg havde kendt min tyske Ven fra hans første Ungdom. Jeg havde ogsaa fulgt den Lidenskab, som en Dag betog ham, lige fra den allerførste Time.

Desværre, jeg havde ogsaa kendt den Kvinde, som han elskede — og jeg vidste bedre end nogen anden og altfor godt, at hun ikke var hans Tanker værd.

Og alligevel tav jeg. Jeg sagde ham intet. Jeg tav — af Hensyn til ham, af Hensyn til hende — hvad véd jeg? Maaske var det kun af Hensyn til mig selv. De af vore Handlinger, som kunde synes vore ædelmodigste, er undertiden i al Hemmelighed vore lumpneste eller de fejgste . . .

Men den Dag, da min Ven fik alt at vide, gik han ud og skød sig. Det var en Nat, og han skød Kuglen lige ind i sit Hjerte, gennem hendes Billede, som han havde stukket ind paa sit Bryst.

Den Slags Resoluthed er sjælden. Men den findes altsaa.

Da jeg hørte om hans Død, var det mig, som var det mig, der havde dræbt ham, og (det var det frygteligste) jeg skulde erfare, at han virkelig var gaaet bort herfra med et Nag mod mig i sit Hjerte — —

Thi inden han døde, havde han skrevet et Brev til mig. Der stod:

— Jeg gaar, fordi to har sveget mig, stod der, hun og Du. Men Du skal mindes mig.

— Du skal mindes mig.

Han fik Ret. Han fik Ret. Hans Liv og hans Død veg i lange og tunge Tider ikke fra min Tanke . . . indtil Tiden gik og langsomt havde skubbet hans Billede bort. Thi de Levende maa beskæftige sig med de Levende.

Vore døde Venner, aa, deres Skygger sidder kun som Tiggere ved Kanten af vor Vej, (den Vej, som vi endnu Levende gaar) og hvor ofte kaster vi, med en flygtig Tanke, en Almisse i deres fremstrakte Hænder?

Der kunde gaa Uger og der var gaaet Maaneder, hvor jeg ikke skænkede min døde Ven en Tanke.

Men saa . . . ja, saa hændte det. Altsaa det, at jeg en Nat saå ham . . . det vil sige, nej, lad mig fortælle det nøjagtigt.

Thi naturligvis, det er min Hjerne, som har fungeret slet og som har været angrebet — just som den syntes sundest. Men der er alligevel en Biomstændighed, som maatte forvirre mig den Gang og som, jeg tilstaar det, forvirrer mig endnu, endnu, mens jeg tvinger mig til at tænke paa det.

Jeg havde tilbragt min Aften med Læsning, og, før jeg gik i Seng, havde jeg leget med Værtens lille Hund. Jeg havde spist til Aften og jeg havde været i en fuldkommen og uforstyrret Ligevægt. Da jeg sov ind, brændte den lille Lampe, som sædvanlig, ved Siden af min Seng, paa mit Bord.

Og jeg havde sovet ganske roligt, uden Drømme, meget roligt.

Men pludselig vaagnede jeg og havde en Fornemmelse af, at nogen havde aabnet Døren, og at der var kommet nogen ind i Stuen.

Jeg vendte Hovedet og sagde (og var aldeles ubekymret):

— Er det Dem, Andreas?

For Andreas var Tjeneren, og jeg troede, det var ham.

Men ved Døren saå jeg ingen, og der var ingen, der svarede mig.

Saa paa én Gang — og Himlen véd, at blot et Sekund før havde jeg ikke saameget som tænkt paa at gøre det. — vendte jeg mig om i Sengen og løftede Hovedet og der, i Lænestolen, hvor jeg plejede at sidde og læse, der, i Krogen, ligeoverfor mig — sad han, han, min Ven, der havde skudt sig, han, som jeg ikke havde tænkt paa i mange Uger — sad dér lyslevende:

I sin graa Uniform med sit skægløse, lige, sørgmodige Ansigt, ubevægelig — sad han dér i Lænestolen og stirrede frem paa sine egne Støvlespidser, saadan som han plejede. . . .

Og jeg sagde, højt, ud i Luften, hen imod ham:
— Er det Dem, Arnold — hvad vil De?

Jeg var ikke angst. Jeg blev slet ikke angst. Jeg såå kun, han sad der, og jeg spurgte.

Jeg blev ved at se paa ham — uden at føle nogen Art af Angst — til han forsvandt.

Han forsvandt? han, han —

Vist ikke nej. Det var jo ikke ham. Nej, indtil Vrangbilledet forsvandt. For, skønt jeg var i saa fuldkommen en Ligevægt, maa jeg jo dog have været syg . . . forvirret, paa Siden af mig selv; ude, naa, derude i „Sumpen“. Mit Bevidsthedsliv har pludselig forskudt sig. Den Slags Forskydninger gaar for sig helt inde i vor Hjerne, uden at vi selv aner det: De er der — og hans Billede, min Vens, Vrængbilledet var kommet ved en saadan Forskydning. Aa, sikkert, sikkert.

De Døde er døde. En Smule Støv, saa lidt, at det ikke dækker min hule Haand — saa lidt, en Smule Støv kan ikke tage Skikkelse og ikke „vise“ sig — og heller ikke minde . . .

Skønt . . .

For der var den Biomstændighed og denne Biomstændighed — —

Men, som jeg har sagt, lad mig fortælle nøjagtigt:

Min Hjernes pludselige Sygdom maa have smittet. Det er ganske afgjort: mit Ildebefindende i Hjernen havde smittet en anden Hjerne i Huset, saa ogsaa den forvirredes paa samme Tid og blev syg paa samme Tid.

Det er det, som . . .

Men altsaa:

Da jeg kom ned om Morgenen, sagde Husets Værtinde, og jeg havde ikke til nogen mælet et Ord om mit mærkelige Sygdomsanfald om Natten (man skal ikke tale om saadanne Ting, ikke til Ens Læge, som sagt, han kunde let misforstaa En, og heller ikke til andre, til de ganske almindelige Mennesker, de kunde nemt misforstaa Verdens rette Orden):

— Hvorledes har De det? spurgte min Værtinde mig

om Morgenens, mens jeg drak min The: Jeg har været saa urolig for Dem. Jeg sad i Aftes og ventede paa, at de sidste Gæster skulde gaa; jeg sad inde i det lille Spisekammer og læste. Men paa én Gang blev jeg, jeg véd ikke hvorfor, saa uhyggelig til Mode, at jeg lagde Bogen og jeg tænkte: Du vil hellere sætte Dig ind i Gæstestuen. Saa gaar de maaske ogsaa, og Du kan komme i Seng . . .

— Da der paa én Gang gik et Stød gennem Huset, et Stød af Blæst gennem Huset, saa alle Døre fløj op.

— Og „Vips“, ja det var uhyggeligt, fløj ud af sin Kurv og peb . . . Hun stod og peb lige foran mig, som var der et Lig i Huset . . .

(Et Lig i Huset, gentog jeg for mig selv, og mine Haarrodde blev som Ispinde i min Hovedhud.)

— Jeg blev virkelig helt kold, sagde min Værtinde (og hun saå ud, som var hun helt kold endnu), skønt man er jo ikke overtroisk . . . Men saa tænkte jeg, det var da mærkeligt — og jeg gik ud i Gaarden for at se, om det da blæste saa stærkt saadan paa én Gang. Men det var ganske stille. Det var blikstille.

— Men lige med ét sagde jeg til mig selv;

— Gud véd, om ikke Herren er blevet syg . . .

— Og jeg gik op ad Trapperne — jeg var blevet, saa jeg skjælv i mine Knæ, ja, det var jeg — og jeg lyttede ved Deres Dør. Men da alting var stille dér hos Dem, saa gik jeg ned igen og glad var jeg . . .

— Det Hele var naturligvis no'et Snak . . . (og hun gjorde Tilløb til at le) man kan faa saa mange saadanne Idéer saadan om Natten . . . sagde min Værtinde.

Men jeg spurgte kun:

— Naar omtrent var det, at De gik op til min Dør?

— Klokken var lige de tyve Minutter i ét, sagde hun: For jeg saå saamæn paa Bornholmeren i Spisekammeret, da jeg kom ned.

Tyve Minutter i ét. Det var netop det Øjeblik, just det Øjeblik, da jeg havde set ham, min Ven, den Døde

— eller nej, nej, Billedet af ham . . . for ogsaa jeg havde set paa Uhret: lige tyve Minutter før ét . . .

Det var besynderligt, højest aparte, ikke let-at forklare det eller slet ikke til at forklare . . .

Men selv om man ikke kan forklare en Ting, behøver den ikke at forskrække En.

Og desuden, hvad var det Hele for en latterlig Idé: Hvis han virkelig vilde „minde“ mig, hvorfor skulde han saa netop minde mig den Dag, hvor jeg var saa tilfreds og saa rolig — medmindre det netop var min Ro, han vilde forstyrre.

Men det kunde det være. Hvis han virkelig kom, kom han ikke for det Gode. Det, han skrev, var en Trusel. Jeg forstod det godt, den Gang, at han truede mig — —

Men, hvis jeg bliver ved at rode saaledes rundt i denne Historie, ender det med at jeg tror paa den — at jeg tror paa Genfærd, jeg — —

Men sandt er det, jeg har aldrig haft saa rolig Tid i mit hele Liv som den Gang, jeg saå ham første Gang . . . og da jeg saå ham anden Gang.

For jeg har jo set ham — anden Gang.

To Gange har jeg set ham. Og det, det er det, som ganske vist . . . Nej, nej, lad mig ikke forfalde til Betragtninger. Lad mig dog, for Himlens Skyld, fortælle nøjagtigt.

Men jeg har altsaa set ham anden Gang.

Hans Billede, mener jeg, har jeg set.

Det var i Paris.

Jeg var kommen hjem fra et stort Bal. En Bekendt havde kørt mig hjem i sin Vogn. Vi var meget muntre, og vi havde talt om de ligegyldigste Ting paa den grønne Jord. Drukket noget, tilføjer jeg, havde vi ikke. Paa parisiske Baller faar man ikke noget at drikke. Det véd forresten alle Mennesker. Ved parisiske Fester maa hvem der gider slaas ved Buffet'erne og under Slagsmaalet redder man ét Glas „Mercier“.

Min Bekendt var staaet ud af sin Vogn, og vi havde

pludret lidt endnu, mens vi begge stod, foran mit Hus, paa Fortovet. Vi snakkede om, naa om hvad véd jeg . . .

Tilslidst ringede jeg paa Portneren og min Gadedør blev lukket op, og jeg gik gennem Entréen og nynnede, jeg husker det godt, det var en Vals, jeg nynnede. Jeg kom ind i min Dagligstue og smed min Overfrakke og tænkte endnu paa ham, min Bekendt, og paa hans Køreheste — — da jeg vender mig og der, i Krogen, i Lænestolen, med Ansigtet lige imod mig, sidder han — han, min tyske Ven, min døde Ven, han, der skød sig . . .

I sin Uniform, med Øjnene frem mod mig . . . lige frem mod mit Ansigt.

Ja, nu havde han løftet dem fra Støvlespidserne . . .

Men uden Angst, uden Overraskelse — — som var Synet af ham noget, jeg havde ventet, sagde jeg:

— Er det Dem, Arnold? Hvad vil De?

Han rørte sig ikke, og, mens jeg hørte min Bekendts Vogn rulle bort, udenfor, paa Gaden (for den hørte jeg), blev jeg ved at se paa ham — — til han forsvandt.

Nej, nej, altsaa til Billedet af ham forsvandt. Skønt de Øjne, som havde været borede lige imod mig, lige ind i mit Ansigt — jeg vilde have svoret paa, at de levede, ikke med mit Liv, men med et andet Liv, med et Liv, der var stærkere end mine Øjnes er — men at de levede . . .

Ja, paa det vilde jeg have givet mit Æresord og selv være død.

. . . Jeg véd ikke, hvor lang Tid der var gaaet eller at Tid var gaaet, da jeg fo'r sammen, fordi det bankede paa mine Vinduesskodder.

Hvad var det?

Jeg aabnede — og, det tilstaar jeg, mine Hænder skjælv, mens jeg gjorde det — og udenfor saå jeg min Pariserbekendts Ansigt:

— De er da ikke syg, raabte han ind gennem Vinduet.

— Nej, slet ikke; hvorfor? svarede jeg og talte meget roligt.

(Som allerede tre Gange sagt: Man skal ikke aabenbare den Slags Ting for nogen og heller ikke for sine Venner. Saadan en Ven ser deltagende ud, mens man fortæller ham det, og naar han gaar ned ad Ens Trappe, siger han til sig selv: Saa, nu er det altsaa kommet. Naa, det stakkels Skrog — det havde jeg jo længe ventet.)

— Aa, sagde min Bekendt udenfor Vinduet: saa var det kun en dum Idé . . . Men pludselig, som jeg sad i Vognen, sagde jeg til mig selv, at De var vist blevet syg — — og lod Kusken vende.

— Men, saa, Gud ske Lov, Godnat . . .

Og han stod ind i Vognen igen og kørte bort . . .

Min Hjernes Sygdom havde altsaa smittet, smittet igen, smittet ligesom den første Gang, smittet ogsaa denne forholdsvis Fremmede, dette Menneske, som sad der, ligeglad, i sin Vogn — —

Ja, det er det, som unægtelig er det besynderlige.

Men hvorfor skulde ikke ogsaa Hjernens pludselige Sygdom kunne smitte? Det vilde jo blot være højst naturligt. Det er en Tankeoverføring (en Tankeoverføring af en syg Tanke), en Tankeoverføring næsten som enhver anden —

Sygdom — kun en Sygdom, der smitter.

Men alligevel, hvorfor skulde jeg ikke tilstaa det, siden jeg har talt om alt det andet: Jo, jeg har sagt det til mig selv: „Minder“ han mig tredje Gang — mon det da — — mon det da ikke skulde være, fordi han, endelig, vilde skaffe mig Ro?

Og den tredje Gang — — vilde blive den sidste Gang . . .

Vil han da, den sidste Gang, maaske ogsaa kalde — vinke med Haanden (hans Haand var altid bleg; ogsaa, mens han levede, var den bleg) og kalde?

Og jeg vil følge ham og gaa med ham, gaa bort med ham — gaa ligesom min Broder gik.